

Politie

j o u r n a a l

Het Belgisch politievakblad
en ledenblad van CPL

Themanummer: radicalisering
Deel 2

September
2015

7

Syriëstrijders: de radicalisering voorbij?¹

Sinds de zomer van 2014 staan radicalisering en deradicalisering – nu vaak omschreven als de strijd tegen het gewelddadige extremisme – opnieuw hoog op de politieke agenda in de Europese hoofdsteden. Dit is het gevolg van een reeks aanslagen en pogingen tot aanslagen (Joods museum in Brussel, Charlie Hebdo, Verviers, ...), die allemaal een verband leken te hebben met de oorlog in Syrië en Irak, ofwel omdat er teruggekeerde Syriëstrijders bij betrokken waren of omdat terreurorganisaties uit die regio de aanslagen opeisten. Ook de Belgische overheden zijn sindsdien in de ban van de radicalisering. In oktober 2014 meldde de nieuwe regeringsverklaring: “Het vrijwaren van de democratische rechtsstaat en de veiligheid van onze burgers is voor de regering een absolute prioriteit. Vandaag staan deze waarden onder druk door een groeiende dreiging van radicalisering en terrorisme.” Het aantal deradicaliseringsinitiatieven en -plannen nam sedertdien almaar toe, op alle beleidsniveaus en vaak zonder onderling overleg. Maar is radicalisering de oorzaak van het vertrek van honderden Belgen naar Syrië? Een bijdrage van professor Rik Coolsaet, politicoloog verbonden aan de UGent.

De geboorte van een ambigu concept

Het afgelopen decennium vloede in Europa veel overheidsgeld naar onderzoek over ‘radicalisering’. Maar het concept ‘radicalisering’ zelf was van bij het begin een bron van ambiguïteit en verwarring. In mei 2004 dook het voor het eerst op in een intern document van de EU, dat de mogelijke grondoorzaken oplistte waarom individuen gevoelig konden zijn voor rekrutering door buitenlandse extremisten. De aanslagen in Atocha, twee maanden eerder, en die in Londen in juli 2005 deden het concept op korte tijd uitgroeien tot de heilige graal van het terrorismeonderzoek en -bestrijding. Dat had een belangrijke implicatie. De nadruk op het radicaliseringsproces betekende dat alle aandacht op het individu werd gericht en het proces dat hij of zij doormaakte, maar dat de context en de grondoorzaken die aanleiding zijn tot dit proces en dit voeden, uit de aandacht verdwenen².

Dat was een groot verschil met de terrorismestudies sinds de jaren zestig. Die legden de nadruk op ‘waarom’ terrorisme ontstond. De ‘context’ bleek immers de essentie te zijn bij de genese van terrorisme(-golven). Terrorismen vindt zijn wortels in een faciliterende omgeving,

die het mogelijk maakt en tezelfdertijd individuen en groepen motiveert, aldus Martha Crenshaw in 1981³. Radicaliseringsstudies na 2004 daarentegen concentreerden zich op de vraag ‘hoe’ individuen daarin verzeilden, waarbij de aandacht én verantwoordelijkheid naar het individu zelf verschoof, zijn familie en directe omgeving, en zijn ideologie.

Na de aanslagen van Atocha en Londen verlegden onderzoekers de aandacht én de verantwoordelijkheid voor radicalisering naar het individu zelf en zijn directe omgeving

Radicalisering bleek al snel een containerbegrip, waarbij allerlei verschijnselen – van religieuze klederdracht over orthodoxe preken tot gewelddadig gedrag – met elkaar in verband werden gebracht, waardoor het begrip alle verklarende waarde verloor. Om klaarheid te scheppen, besliste de EU in 2006 om een Expertengroep in het leven te roepen. Deze waarschuwde in zijn eindrapport voor de ambiguïteit van het begrip en stelde voor om het te vervangen door concepten die, in tegenstelling tot ‘radicalisering’, wel wortelden in de bestaande studies over politiek geweld en terrorisme. “*Socialisation to extremism which manifests itself in terrorism*”, stelde de Expertengroep als alternatief voor⁴.

Maar het concept ‘radicalisering’ was onweerstaanbaar. Schijnbaar eenvoudig én ambigu, raakte het snel verstrengeld met het maatschappelijke onbehagen over migratie en islam. Radicalisering werd gezien als uniek en hedendaags en haast exclusief toegepast op ‘moslimradicalisering en -terrorisme’ – net wat de Expertengroep van de Europese Commissie had willen vermijden. Het debat over achterstelling transformeerde in een debat over de culturele onverzoenbaarheid tussen de islam en westerse normen en waarden.

Ondanks alle academische en politieke inspanningen is men er nooit in geslaagd om een meetinstrument te ontwikkelen dat kon uitmaken of radicalisering nu al dan niet toeneemt. Toch leverden de talloze radicaliseringsstudies uit het afgelopen decennium niettemin enkele nuttige conclusies op. Radicalisering bleek inderdaad op de eerste plaats een socialiseringsproces te zijn, waarbij groepsdynamieken (*kinship and friendship*) belangrijker zijn dan ideologie. Aan het gebruik van geweld ging een min of meer langdurig groepsproces vooraf.

1. Dit is een bewerkte en geactualiseerde versie van een eerdere bijdrage in: Samenleving en Politiek, februari 2015.

2. Mark Sedgwick, ‘The Concept of Radicalization as a Source of Confusion’, in: *Terrorism and Political Violence*, 2010, 22: 4, pp. 480-481.

3. Martha Crenshaw, ‘The Causes of Terrorism’, in: *Comparative Politics*, 1981, 13:4, pp. 379-399.

4. Radicalisation Processes Leading to Acts of Terrorism. A concise Report prepared by the European Commission’s Expert Group on Violent Radicalisation (15 mei 2008).

Hierbij kristalliseren gevoelens van frustratie en onrecht zich tot een mentale afscheiding van de samenleving (*die hiervoor verantwoordelijk wordt geacht*). Daarop volgt een politisering van het wereldbeeld (*'wat doen we eraan?'*). Groepsdenken (*groupthink*) duwt geleidelijk remmen tegen het gebruik van geweld opzij en een discours wordt verinnerlijkt om het gebruik van geweld tegen onschuldigen te rechtvaardigen. Het was dus een min of meer langdurig proces van 'gewenning' aan het idee om geweld te gebruiken en de bijhorende constructie van een rechtvaardiging hiervan.

Daarmee werd het 'hoe' duidelijker, maar de vraag 'waarom' die radicalisering was opgedoken, en waarom individuen en groepen gevoelig waren geworden voor extremisme, werd er niet door beantwoord.

(G)een nieuw fenomeen

Ook in het verre verleden trokken Belgen naar het buitenland om er te gaan strijden, van het Oostfront tot de Spaanse burgeroorlog. Vanaf de jaren tachtig begonnen Europeanen opnieuw naar buitenlandse strijdtoneelen af te reizen: Afghanistan, Bosnië, Irak, ... In de lente van 2012 kwam Syrië in beeld. De 'Syriëstrijders' werden in maart 2013 voorpaginanieuws. Toen waren er al naar schatting 70 Belgische jongeren vertrokken⁵. Twee jaar later is dat cijfer verzesvoudigd. Tegen juli 2015 was het aantal Syriëstrijders opgelopen tot zowat 440 (met inbegrip van een 50-tal die Syrië niet bereikten). Meer dan een kwart keerde intussen terug, terwijl 60 à 70 het leven lieten. De cijfers geven een orde van grootte aan, geen absolute zekerheid. Vergelijkingen met het buitenland zijn bovendien riskant, aangezien definities en telmethodes verschillen, ook tussen de EU-Lidstaten.

De huidige Syriëstrijders verschillen van hun voorgangers in andere conflicten door hun drang om zichzelf in het centrum van het gebeuren te plaatsen

De Syriëstrijders van vandaag laten zich evenwel moeilijk vergelijken met de Europese jihadi's van de jaren tachtig en later. De huidige generatie is opvallend jonger dan haar voorgangers, wier gemiddelde leeftijd rond de 28 jaar lag. Een derde van de vertrekkers vandaag is ouder dan 30, maar de typische leeftijdsgroep is thans 20-24 jaar. De jongste Belg was 13 en 15- en 16-jarigen zijn in Europa geen uitzonderingen. Ze vertrekken vandaag vaak ook zeer snel, impulsief (behalve de eerste golf vertrekkers, bestaande uit de harde kern van Sharia4Belgium). Er is doorgaans ook geen sprake meer van een min of meer lange periode van voorafgaande (zelf)indoctrinatie. Vaak vertrekken ze met weinig religieuze bagage. Geopolitiek is voor hen veel minder belangrijk dan

voor hun voorgangers, die tegen Moskou en Washington ten strijde trokken. De Syriëstrijder van vandaag is ook erg bezig met zichzelf. Eenmaal in Syrië is hun drang om zichzelf in het centrum van het gebeuren te plaatsen (met selfies en posts op sociale media) een uiting van narcisme, dat hun oudere voorgangers niet vertoonden.

De push-factoren: wat drijft de Europese Syriëstrijders weg?

Wat weten we over de beweegredenen van (potentiële) Syriëstrijders? Uit diverse bronnen zijn vaak verhalen te horen over voorafgaande persoonlijke moeilijkheden (van diverse aard), waardoor ze zich slecht in hun vel voelen en het gevoel hebben nergens bij te horen, nergens gewenst te zijn. In een aantal gevallen (niet allemaal) hebben ze gebroken met familie en vrienden. Het zijn doorgaans geen 'fundamentalisten': hun kennis van de islam is vaak oppervlakkig en eenzijdig. Ze hanteren slogans die hun attitude een schijn van (religieuze) rechtvaardiging moeten geven. Die pikken ze op het internet op en van elkaar. "Woede met een islamitisch sausje eroverheen", zo schetste Midden-Oostdeskundige Paul Aarts het fenomeen⁶.

De Syriëgang laat zich niet verklaren vanuit sociaaleconomische redenen. Vele decennia geleden al wees het terrorismeonderzoek uit dat (kans)armoede geen directe oorzaak voor terrorisme is. Dat geldt ook voor de Syriëgang van vandaag. Die wortelt op de allereerste plaats in een jongerensubcultuur, die gevoed wordt door een specifieke maatschappelijke en internationale context. Het is daarenboven ook een generatieconflict. De mechanismen zijn vergelijkbaar met die van de contestatiebeweging in de jaren zeventig, toen jongeren zich afzetten tegen de toenmalige samenleving, die geen ruimte leek te bieden voor iets hogers dan materiële welvaart. Maar de samenleving van vandaag verschilt diepgaand van die van toen.

De maatschappelijke omgeving oefent vandaag, vooreerst, een zwaardere druk uit op jongeren dan veertig jaar geleden. Het verdwijnen van de verzuiling en de verregaande individualisering van de samenleving sloeg een beschermend cocon weg, net op het ogenblik dat deze in een stroomversnelling terecht kwam, als gevolg van de nieuwe mondialisering, de postindustriële revolutie en de flexibilisering. Die leidde tot steeds grotere druk op het dagelijks leven, onzekerheid over het carrièreverloop in een hypercompetitieve omgeving, duurder wordende gezondheidszorg en huizenmarkt, twijfels over het pensioen⁷. De economische en financiële crisis sinds 2008 heeft de horizon er niet helderder op gemaakt. De generatie die thans de arbeidsmarkt wil betreden, kijkt aan tegen hoge werkloosheid en onzekere werkomstandigheden, die het moeilijk maken om een toekomst op te bouwen⁸.

Het hoeft dan ook niet te verbazen dat de Europese samenlevingen daardoor in de ban van het pessimisme zijn. De economische crisis heeft in een aantal Europese landen duidelijk de toekomstverwachtingen somberder gesteld. In 2012 was 70% van de Belgische bevolking pessimistisch, een toename van zowat 15% op zes jaar tijd⁹. Pessimisme fruikt hoop op een andere, betere toekomst – en dat maakt de huidige context zo verschillend van die van de jaren zestig en zeventig.

5. De Standaard, 11 maart 2013; De Volkskrant, 30 januari 2015.

6. Zie hiervoor: Rik Coolsaet, *Geschiedenis van de wereld van morgen*. Leuven, Van Halewyck, 2008, hoofdstuk 14.

7. *Global Risks 2014*. Genève, World Economic Forum, 2014, p. 10.

8. Dirk Tirry e.a., Tien jaar 'European Social Survey'. KULeuven, Departement Sociologie, 2014, pp. 28-29.

9. Brussel Deze Week, 13 november 2014.

Veel jongeren lopen depressief rond en zijn hopeloos, lieten de Brusselse kandidaten voor de Vlaamse Jeugdraad, Fahim De Leener en Fatmah Al Hilou, eind vorig jaar optekenen¹⁰. Ze beamen zo wat Centra voor leerlingenbegeleiding al jaren voelen: *"Ik heb de samenleving zien verhard. [...] Steeds meer jongeren vallen uit de boot of verliezen de trappers. Er wordt ook steeds meer van hen verwacht. Al in de kleuterklas klinkt het van 'ze kunnen niet mee'"*¹¹.

Die druk is echter niet gelijk verdeeld en dat vormt een derde verschil met de jaren zestig en zeventig. Tussen hoger- en lageropgeleiden is een nieuwe breuklijn gegroeid, waarbij de eersten vanuit een gevoel van culturele superioriteit vaak neerkijken op de tweeden en beiden in 'relatief gescheiden werelden' leven¹². Maar er is meer...

Sociaal-culturele ongelijkheid tussen hoog- en laagopgeleiden is één van de aspecten van de toenemende ongelijkheid, die kenmerkend is voor zowat alle landen ter wereld, ook voor België. In ons land speelt sociaaleconomische achterstelling wel degelijk een rol in de Syriëgang. De meerderheid van de Syriëstrijders groeide op in wijken met bijzonder hoge werkloosheid. Jozef De Witte, directeur van Interfederaal Gelijkekansencentrum, was de eerste om het verband te leggen tussen de relatief grotere aantallen jongeren uit België die richting Syrië vertrekken en de structurele ongelijkheid in eigen land: *"In België is de kloof tussen oorspronkelijke bewoners en migranten (van buiten de EU) op het vlak van werkgelegenheid en onderwijs groter dan waar ook in Europa. Voeg daar de uitlatingen van Filip Dewinter en anderen aan toe en je krijgt vaten vol frustratie op zoek naar een uitlaatklep. Hoeveel mensen beseffen dat 50% van onze Marokkaanse gemeenschap in armoede leeft, tegenover 15% autochtonen. Toch bespeur ik bij onze beleidsmakers geen 'sense of urgency'"*¹³. Het gaat bovendien van kwaad naar erger, aldus de OESO. Tussen 1996 en 2008 was de kloof inzake tewerkstelling tussen Belgen enerzijds en niet-Europese migranten anderzijds, verkleind, maar daarna nam die opnieuw toe: *"Niet-Europeaan moeten het bovendien stellen met baantjes die slecht betaald en erg onzeker zijn. Er is ook een oververtegenwoordiging in tijdelijke arbeid"*¹⁴.

Daarbovenop komt, ten vierde, voor een specifieke groep onder de jongeren nog een bijkomende factor van maatschappelijke druk. Exact dertig jaar geleden titelde Figaro Magazine « Serons-nous encore Français dans trente ans? ». De kinderen en kleinkinderen van de gastarbeiders die België in de jaren zestig naar hier haalde, krijgen vandaag hun afkomst nog steeds naar het hoofd geslingerd. We hebben het nog steeds over 'migrantenjongeren' – ook al is hun familie al drie generaties hier en zijn de kinderen en kleinkinderen van de gastarbeiders hier geboren. En na 9/11, door de wereldwijde fobie met de islam, kregen die 'migranten' de bijkomende stempel opgeplakt van 'moslim'. Zowel 'moslim' als 'migrant' was overwegend negatief geladen. En dat wantrouwen is in 15 jaar alleen maar gegroeid: tussen 1998 en 2013 is het aantal Vlamingen dat van oordeel is dat migranten een bedreiging

zijn voor onze cultuur, toegenomen van 28 tot 38%¹⁵. Dat betekent drie decennia onafgebroken en toenemend politiek en maatschappelijk wantrouwen tegenover een deel van de medeburgers, hoogopgeleid of niet.

Frustratie en woede vinden hier hun oorsprong. *"Vroeger was ik à fond kwaad. Omdat ik niet gelukkig was. Omdat het voelde alsof ik aan de grond zat. Ik zou eindigen als een derderangsregisseur dat de rest van zijn leven trouwfeesten moet filmen. Ik voelde me niets. Ik denk dat alle pubers door die fase moeten. Enfin, het hangt ervan af. Als je een supergespiede, keiknappe, rijke gast bent die door alle meisjes wordt gecheckt, dan ben je misschien minder pissed op de wereld"*, vertelde Adil El Arbi ooit¹⁶.

Worstelen met identiteit en zelfbeeld deden jongeren vroeger ook, maar vandaag moet dat gebeuren in een omgeving die erg complex is geworden, met weinig ijkpunten en bakens, en in toenemende mate ongelijk. In de eindeloze debatten over radicalisering na Verviers was te horen dat 'de samenleving nooit de schuld kon dragen voor radicalisering' of dat 'een rechtsstaat iedereen gelijke rechten geeft'. Dat wordt alvast door een deel van de jongeren niet zo ervaren, zelfs indien ze een opleiding hebben genoten. Een aantal ziet voor zich een muur opdoemen of gelooft niet meer in gelijkheid van kansen. Een deel gelooft ook niet meer in democratie, omdat zij het gevoel hebben voortdurend tegen barrières aan te lopen. Hun constante ervaring met discriminatie en uitsluiting en de indruk die zij hebben opgedaan dat 'de' politiek zich voor hen niet echt interesseert, bracht hen tot de conclusie dat zij nooit als evenwaardige burgers aanvaard zullen worden, hoezeer zij zich ook zouden inspannen. Hoe sterk dit gevoel onder jongeren leeft, blijkt steeds weer tijdens formele en informele gesprekken, bij zelfhulpgroepen van betrokken ouders of vergaderingen met buurtwerkers of andere jongerenverantwoordelijken. Een recent rapport van de Koning Boudewijnstichting komt tot exact dezelfde conclusie¹⁷.

Die *no future*-jongerencultuur vormt de voedingsbodem ('precondities' luidt de jargonterm) voor de Syriëgang. Hieruit ontspruit de brede waaier van uiteenlopende beweegredenen waarom individuen, en jongeren op de eerste plaats, gevoelig kunnen zijn voor een vertrek naar Syrië. In de hogervermelde verhalen valt het vaak op dat ze zeggen geen toekomst meer te zien voor zichzelf. Ze willen dat achter zich laten, 'iemand' zijn, erkend worden. Ze willen opkijken naar helden – of er zelf een zijn. Behoeft aan activisme speelt een rol bij sommigen en extremisme bij anderen. Zeker onder de eerste golf speelde verontwaardiging ook mee. Maar morbide beweegredenen zijn er ook: kicken op Rambo-geweld en een avontuurlijker leven leiden dan in België. Of een gevangenisstraf in eigen land ontlopen. 'Terrorismetoerist', zo omschreef Abdelhamid Abaaoud, het vermoedelijke brein achter de cel in Verviers zichzelf in een filmpje, dat hij illustreerde met een reeks foto's van zichzelf.

10. De Standaard, 8-9 november 2014.

11. Gescheiden werelden. Een verkenning van sociaal-economische tegenstellingen in Nederland. Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2014, pp. 16, 203 en 228.

12. De Morgen, 30 september 2014.

13. De Standaard, 17 november 2011.

14. Vlaamse Regionale Indicatoren 2014, Brussel, Studiedienst Vlaamse Regering, november 2014, p. 31.

15. De Standaard Magazine, 8 november 2014.

16. Corinne Torrekens en Ilke Adams, Marokkaanse en Turkse Belgen: een (zelf)portret van onze medeburgers. Brussel, Koning Boudewijnstichting, mei 2015, pp. 159-164.

17. Amil Khan, 'Al Qaeda's New Front: Jhadi Rap', in: Politico, 31 augustus 2014; Der Spiegel, o.c. Een uitvoerige beschrijving van het leven en werk van Tupac Shakur is te vinden in: Kevin Powell, 'Bury me like a G: The short life and violent death of Tupac Shakur', in: Rolling Stone, 31 oktober 1996.

Uit sommige posts blijkt een aantal onder hen zich te identificeren met Tupac Shakur, icoon van de Amerikaans gangstarap, neergeschoten in 1996¹⁸. Zijn leven en zijn rapteksten vertellen meer over de ervaringswereld van de vertrekkers dan alle analyses die de oorzaak van hun vertrek in de islam trachten te zoeken.

De pull-factoren: waarom trekt Syrië aan – en de Islamitische Staat?

Syrië is gemakkelijk bereikbaar, in vergelijkbaar met vroegere jihadistische strijdtonelen. Vanaf 2013 werd één beweging, Islamitische Staat, daarenboven een ware magneet, die het gros van de buitenlandse strijders begon aan te trekken. De sfeer van onstuitbare opmars verhoogde onmiskenbaar de aantrekkingskracht voor potentiële Syriëstrijders. Ook de hyperbolen in de westerse media en in het politieke discours droegen ongewild bij tot het versterken van de aantrekkingskracht.

Wat IS echter vooral tot een magneet voor buitenlandse strijders maakte, was dat het voor iedere individuele beweegredenen van de (potentiële) vertrekkers een schijnbaar passend aanbod had: perspectief, verbondenheid, erkenning, trots, avontuur (*“ze hebben te veel Rambofilms gezien”*, aldus een Syrisch activist in Kafr Nabl¹⁹), helden(dom), altruïsme (vechten tegen Assad). Het biedt een alternatief voor drugs en delinquentie en, meer nog, een alternatieve samenleving met simpele en duidelijke regels. Ook materiële voordelen worden ingezet: een salaris en een villa met zwembad. Voor wie toetreedt, biedt IS absolute macht over leven en dood over anderen en zelfs sadisme-in-naam-van-een-hoger-doel.

De hyperbolen in de westerse media en in het politieke discours droegen ongewild bij tot het versterken van de aantrekkingskracht van IS

S4B en soortgelijke groepen hebben in het begin van de Syriëgang de rol gespeeld van koppelteken tussen de push- en de pull-factoren en deze zo op gang getrokken. Maar toch mag de faciliterende rol van S4B en consoorten niet overschat worden. Zij konden die faciliterende rol enkel spelen, omdat de bestaande grondoorzaken om daarmee succes te boeken, aanwezig waren. Zonder die voedingsbodem zou het discours van S4B in dovemansoren zijn gevallen. Op zich biedt immers niet het narrative, de radicale ideologie, de sleutel om de Syriëgang te begrijpen. Het is de maatschappelijke context die

sommigen gevoelig maakt voor deze ideologie – net zoals de context van de jaren zestig en zeventig het extreem-linkse discours modieus maakte.

Het is precies omwille van die context dat ook nu nog jongeren (en ouderen) naar ginder vertrekken, ook al zijn de organisaties ontmanteld. Hun rol werd overgenomen door kleine, fluïde netwerkjes, soms in familieverband, soms opgezet door individuen die zelf niet wensen te vertrekken, maar toch het gevoel willen hebben bezig te zijn met heldhaftige daden. Het aantal vertrekkers is weliswaar fors afgenomen. Toch trekken elke maand gemiddeld nog een vijftal Belgen naar Syrië. Het gaat om jongens, maar ook meisjes, om families, en moeders met kleine kinderen.

Voorbij radicalisering

De Syriëgang is bij de meeste vertrekkers niet het resultaat van een (politieke) radicalisering. Het is eerder een vlucht vooruit, een min of meer impulsieve poging om een wereld waarvan ze de indruk hebben dat die hen niet wil en die hen geen perspectief lijkt te bieden, de rug toe te keren. Kwetsbaarheid, frustratie en (schijnbaar) gebrek aan perspectief zijn de motor van de Syriëgang.

In België zijn Belgisch-Marokkaanse families het meest kwetsbaar voor de druk die de hedendaagse samenleving op eenieder uitoefent. Hier leeft het no future-gevoel erg sterk. Tien jaar geleden al werd gewezen op de gevoelens van wanhoop, ontmoediging en zelfs angst voor de toekomst van hun jongeren²⁰. De teleurstelling niet als evenwaardig te worden aangezien, blijkt de sterkste impact te hebben op de kinderen en hun kleinkinderen van de Marokkaanse gastarbeiders van de jaren zestig²¹. Jongeren met Marokkaanse roots zijn dan ook oververtegenwoordigd in de rangen van de Belgische Syriëstrijders.

Vluchten naar Syrië is een van de mogelijke uitwegen, naast drugs, criminaliteit (niet ongewoon bij de Belgische Syriëstrijders), lidmaatschap van straatbendes of ander deviant gedrag. Maar de weg die de Syriëstrijders inslaan, keert als een boemerang terug naar het thuisland, omdat het al bestaande wantrouwen tegenover islam en moslims er nog verder door versterkt worden – wat precies een deel was van de omgeving die zij wensten te ontvluchten.

Na de rellen in het Amerikaanse Baltimore in april 2015 trok president Obama een opvallende parallel, die ook toepasbaar is op de Syriëgang in Europa. Aan een ontmoeting met jongeren in de Bronx hield hij 'a sense of unfairness and powerlessness' over: *“We see ourselves in these young men. I grew up without a dad. I grew up lost sometimes and adrift, not having a sense of a clear path. The only difference between me and a lot of other young men in this neighborhood and all across the country is that I grew up in an environment that was a little more forgiving. And at some critical points, I had some people who cared enough about me to give me a second chance, or a third chance, or give me a little guidance when I needed it, or to open up a door that might otherwise been closed. I was lucky”*²².

18. New York Times, 4 december 2014

19. Rik Coolsaet, Between al-Andalus and a failing integration. Europe's pursuit of a long-term counterterrorism strategy in the post-al-Qaeda era. Egmont Paper 5, Gent/Brussel, Academia Press/Egmont, 2005, p. 11.

20. Corinne Torrekens en Ilke Adams, o.c., p. 178-179 en 212. De conclusies in deze studie bevestigen eerdere rapporten in dezelfde zin, zoals Kris Vancluyse e.a., Gekleurde steden. Autochtonen en allochtonen over samenleven. Brugge, Vandenbroele, 2009; Mieke Maliepaard en Mérove Gijssberts, Moslim in Nederland 2012. Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, november 2012, p. 20.

21. Remarks by the President at Launch of the My Brother's Keeper Alliance. New York, West Bronx, 4 mei 2015. (<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/05/04/remarks-president-launch-my-brothers-keeper-alliance>).

22. http://www.francevinfo.fr/faits-divers/terrorisme/le-message-de-paix-de-latifa-ibn-ziaden_826641.html.

Het is precies in dezelfde bewoordingen dat de Franse schrijver Erik Orsenna, vlak na de aanslagen tegen Charlie Hebdo en de Joodse supermarkt in Parijs, naar de grandoorzaken peilde achter deze drama's: 'le terreau de désespérance'. Obama's woorden sporen zeer goed met het gevoel dat Latifa Ibn Ziaten, de moeder van één van de soldaten die vermoord werden door Mohammed Merah in 2012, telkens weer aanvoelde wanneer ze ging spreken in de scholen van de Franse cités en bij de 'hangjongeren' in de Izards-wijk van Toulouse, waar Merah was opgegroeid: 'un sentiment d'abandon'²³.

Kwetsbaarheid, frustratie en (schijnbaar) gebrek aan perspectief zijn de motor van de Syriëgang

Dat is een heel ander vertrekpunt dan de vele deradicaliseringsplannen die in het afgelopen jaar, ook in België, op papier werden gezet.

23. http://www.francetvinfo.fr/faits-divers/terrorisme/le-message-de-paix-de-latifa-ibn-ziaten_826641.html.

Rik COOLSAET
Prof. Dr. Politicoloog
UGent